

DOI 10.32782/2786-9156.109.1.183-191
УДК 343.982.3

Коваленко В. В., кандидат юридичних наук, професор, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький, Україна)

e-mail: kvvkrimlud@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5310-2092>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ЗА ФОТОЗНІМКАМИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглянуто особливості підготовки та проведення пред'явлення для впізнання за фотознімками під час розслідування корисливих злочинів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Зауважено, що пред'явлення для впізнання за фотознімками можливе лише в тих випадках, коли відсутня необхідність спостерігати особу, яка підлягає впізнанню, у динаміці (за функціональними ознаками, тобто ходом, жестикуляцією, мімікою, голосом, мовою, артикуляцією, манерою поведінки тощо), що має бути з'ясовано слідчим під час допиту особи, яка впізнає. Якщо ж така необхідність існує – впізнання може бути проведене за матеріалами відеозапису.

Наведено вимоги процесуального й криміналістичного (технічного) характеру, що ставляться до зображень (фотознімків), які пред'являються для впізнання. Рекомендовано кожному з відібраних осіб (статистів) фотографувати окремо на тому ж фоні, із використанням тієї ж фотокамери, при тому ж освітленні, з тієї ж відстані, що й особу, яка підлягає впізнанню. Усі фотознімки мають бути приведені до одного масштабу.

Запропоновано перелік і послідовність питань, які мають ставитися особі, яка впізнає, що дасть змогу отримати від неї й зафіксувати в протоколі слідчої (розшукової) дії розгорнуті відповіді щодо дати, часу, місця й обставин, за яких вона бачила особу, яку впізнають, а також з'ясувати конкретні ознаки зовнішності, за сукупністю яких здійснено впізнання.

Перспективним високотехнологічним способом проведення такої слідчої (розшукової) дії, логічним розвитком і сучасною альтернативою упізнанню за фотознімками визначено пред'явлення для впізнання за 3D-зображеннями живих осіб.

Зазначено, що належна підготовка та проведення такого виду впізнання можливі лише за умови залучення кваліфікованого спеціаліста в галузі судової фотографії та ідентифікації особи за ознаками зовнішності.

Ключові слова: корисливий злочин, досудове розслідування, кримінальне провадження, правовий режим воєнного стану, слідча (розшукова) дія, пред'явлення для впізнання, слідчий, спеціаліст, 3D-модель.

Постановка проблеми. У період дії правового режиму воєнного стану в Україні стабільно високою залишається кількість учинених корисливих злочинів, зокрема таких, як крадіжка (ч. 4 ст. 185 Кримінального кодексу (далі – КК) України), грабіж (ч. 4 ст. 186 КК України), розбій (ч. 4 ст. 187 КК України), вимагання (ч. 4 ст. 189 КК України), шахрайство (ч. 3 ст. 190 КК України) тощо. Одним із процесуальних засобів установлення особи правопорушника в кримінальних провадженнях щодо таких діянь є пред'явлення для впізнання. Згадана слідча (розшукова) дія (далі – С(Р)Д) полягає в ідентифікації пред'явленого об'єкта за уявним образом, що зберігся в пам'яті особи (свідка, потерпілого, підозрюваного). Такий процесуальний захід спрямований на отримання доказів на основі використання «ідеальних» слідів кримінального правопорушення, що залишаються в пам'яті людей у вигляді образів [1, с. 311]. Водночас, як

показують результати вивчення судово-слідчої практики, під час підготовки та проведення пред'явлення для впізнання в умовах дії правового режиму воєнного стану слідчі часто припускаються суттєвих помилок, які призводять до зниження ефективності такої процесуальної дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теорії і практики підготовки та проведення С(Р)Д у працях досліджували Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, В. К. Весельський, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, Є. С. Назимко, О. В. Одерій, І. В. Пиріг, М. Я. Сегай, В. В. Тіщенко, С. С. Чернявський, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько й інші науковці, які створили організаційно-тактичне підґрунтя проведення С(Р)Д в умовах дії чинного Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України.

Безпосередньо питанням підготовки та проведення пред'явлення для впізнання як слідчої (розшукової) дії приділяли увагу О. О. Волобуєва [2], К. В. Гриненко [3], А. В. Коваленко [4; 5], В. А. Колесник [6], А. Є. Левенець [7], Є. Д. Лук'янчиков, Б. Є. Лук'янчиков та О. Б. Микитенко [8; 9], К. О. Чаплинський [10], Ю. А. Чаплинська [11] та ін. Водночас, зважаючи на запровадження в Україні правового режиму воєнного стану, суттєві зміни криміногенної обстановки й ускладнення умов, у яких здійснюється досудове розслідування кримінальних правопорушень, деякі аспекти згаданої проблематики потребують теоретичного переосмислення й удосконалення, що й зумовлює необхідність проведення дослідження.

Формулювання цілей. Метою статті є вдосконалення науково обґрунтованих рекомендацій щодо підготовки та проведення пред'явлення для впізнання за фото-знімками під час розслідування корисливих злочинів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 228 КПК України, перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, і надавати інші відомості про прикмети цієї особи [12].

З метою належного з'ясування ознак зовнішності особи, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, до участі в допиті доцільно залучити спеціаліста в галузі ідентифікації особи за ознаками зовнішності (судового експерта, уповноваженого на проведення судових портретних експертиз). Участь такого спеціаліста може забезпечити можливість використання під час допиту методики словесного портрету, мальованих чи інших зображень елементів зовнішності особи тощо.

Для встановлення можливості пред'явлення для впізнання взагалі та визначення виду цієї С(Р)Д під час допиту майбутньої впізнаючої особи, окрім іншого, мають бути встановлені її психологічні особливості, зокрема схильність до навіювання, здатність запам'ятовувати певні життєві обставини тощо. Так, наприклад, слідчий може попросити цю особу описати зовнішність співробітника поліції, який перевіряв її документи, перш ніж пропустити до кабінету слідчого, з'ясувати, у який колір пофарбовані двері до відділку поліції, через які зайшла ця особа, та у який бік вони відчиняються тощо. Водночас доцільно встановити й психологічні особливості особи, яка буде пред'являтися для впізнання. Як у першому, так і в другому випадках доцільним є отримання консультації спеціаліста-психолога для складання психологічних

портретів таких осіб та оцінювання ризиків небажаного психологічного впливу впізнаваної особи на впізнаючу.

Саме за результатами проведення допиту майбутньої впізнаючої особи з урахуванням інших обставин кримінального провадження (у тому числі наявної оперативної інформації, психологічного стану особи, яка впізнає тощо) слідчий приймає рішення про доцільність проведення пред'явлення для впізнання взагалі, а також визначає його вид.

Зрозуміло, що пред'явлення для впізнання особи в натурі серед інших передбачених процесуальним законом видів впізнання є найбільш ефективним і достовірним, оскільки при цьому особа, яка впізнає, може в комплексі сприймати й оцінювати такі ознаки зовнішності впізнаваної людини, як риси обличчя (як у фас, так і в профіль), фігуру, особливості ходи, голосу, міміки тощо. Однак, приймаючи рішення про пред'явлення особи для впізнання, слідчий має зважити й оцінити пов'язані із цим ризики. Зокрема, свідка чи потерпілого з високою вірогідністю можуть залякати чи підкупити; свідок чи потерпілий може злякатися, коли подивиться в очі особі, яку він бачив під час учинення кримінального правопорушення, і заявити, що нікого не впізнав тощо. Настання таких ситуацій є вкрай небажаним, оскільки в такому випадку підозрюваний переконається в тому, що в слідчого відсутні докази його вини, і продовжуватиме заперечувати свою причетність до вчинення кримінального правопорушення або навіть відмовиться від зроблених раніше зізнань [13, с. 110].

Ще одним аргументом для відмови слідчим від пред'явлення для впізнання особи в натурі в умовах дії правового режиму воєнного стану є наявність проблем прибуття (доставлення) особи, яка підлягає впізнанню, до місця проведення даної С(Р)Д, а також забезпечення безпеки всіх учасників пред'явлення для впізнання (включаючи статистів) через постійну загрозу обстрілів з боку збройних сил країни-агресора (особливо на прифронтових територіях).

Одним із можливих способів вирішення описаної вище проблеми є пред'явлення для впізнання за фотознімками. Відповідно до ч. 6 ст. 228 КПК України, за необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису з додержанням вимог, зазначених у частинах першій і другій цієї статті. Проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису виключає можливість у подальшому пред'явлення особи для впізнання [12].

Зауважимо, що пред'явлення для впізнання за фотознімками можливе лише в тих випадках, коли відсутня необхідність спостерігати особу, яка підлягає впізнанню, у динаміці (за функціональними ознаками, тобто ходом, жестикуляцією, мімікою, голосом, мовою, артикуляцією, манерою поведінки тощо), що має бути з'ясовано слідчим під час допиту особи, яка впізнає. Якщо ж така необхідність існує – впізнання може бути проведене за матеріалами відеозапису.

Як показали результати вивчення судово-слідчої практики, у більшості досліджених нами судових вироків, постановлених у 2022–2024 роках (тобто в період дії в Україні правового режиму воєнного стану), у кримінальних провадженнях про корисливі злочини, де проводилося пред'явлення для впізнання, воно проводилося за фотознімками.

До зображень (фотознімків), які пред'являються для впізнання, висуваються певні вимоги процесуального й криміналістичного (технічного) характеру. Відповідно до ч. 7 ст. 228 КПК України, фотознімки, що пред'являються, не повинні мати різких відмінностей між собою за формою й іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення. Особи на інших фотознімках повинні бути тієї ж статі й не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності й одязі з

особою, яка підлягає впізнанню [12]. Щодо вимог криміналістичного (технічного) характеру, то особи на всіх фотознімках мають бути сфотографовані за правилами сигналетичної (впізнавальної) фотозйомки в одних умовах, однією фотокамерою, з однієї відстані за аналогічного освітлення; фотознімки мають бути різкими, у міру контрастними й приведеними до одного масштабу [13, с. 110]. Зрозуміло, що на практиці підібрати фотознімки заздалегідь сфотографованих осіб, які б відповідали наведеним вимогам, дуже складно. Під час розслідування корисливих злочинів досить часто слідчі отримують фото особи, яка підлягає впізнанню, за правилами тимчасового доступу до речей і документів (глава 15 КПК України). Це, як правило, особова картка громадянина з державної міграційної служби. Однак такі зображення можуть бути використані лише у випадках, коли вони зроблені з невеликим розривом у часі з моментом, коли особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, спостерігала особа, яка впізнає, що буває досить не часто. Надати допомогу слідчому в оцінюванні «адекватності» фотографічного зображення може спеціаліст у галузі ідентифікації особи за ознаками зовнішності. Іншою проблемою, з якою стикаються слідчі, є складність відібрання фотознімків осіб, які мають пред'являтися разом із фото особи, яка підлягає впізнанню, які б відповідали наведеним вище вимогам.

Одним із варіантів виходу з наведених ситуацій може стати організація виготовлення таких фотознімків, яке має здійснюватися в кілька етапів. Із цією метою повинен бути залучений кваліфікований спеціаліст у галузі судової фотографії та ідентифікації особи за ознаками зовнішності.

На першому етапі такий спеціаліст має детально ознайомитися з показаннями особи, яка впізнає, щодо прикмет, за якими вона зможе впізнати пред'явлену особу. На другому етапі має бути сфотографована особа, яка підлягає впізнанню. Фотографування варто здійснити в спеціально обладнаному приміщенні у фас (за необхідності в правий чи лівий профіль), бажано на фоні ростової лінійки, що дасть змогу особі, яка впізнає, узяти до уваги додаткову ознаку зовнішності особи, яка підлягає впізнанню, – її зріст. Освітлення має бути виставлене так, щоби на фото були якомога чіткіше відображені особливі прикмети, якщо про їх наявність повідомила особа, яка впізнає.

На третьому етапі спеціаліст має оцінити зовнішність підібраних слідчим осіб (статистів) і відібрати з них не менше ніж трьох, які не мають різких відмінностей у віці, зовнішності й одязі з особою, які підлягає впізнанню. Надалі кожна з відібраних осіб окремо має бути сфотографована на тому ж фоні, із використанням тієї ж фотокамери, при тому ж освітленні, з тієї ж відстані, що й особа, яка підлягає впізнанню [13, с. 110].

Отримані фотозображення спеціаліст має привести до одного масштабу. Найпростішим способом досягнення цього є встановлення однакової відстані між зірницями очей на зображенні кожної сфотографованої особи, і разом зі слідчим оцінити всі отримані фото на предмет їх відповідності зазначеним вище вимогам.

Як відомо, якість і реалістичність зображень, які генеруються штучним інтелектом (ШІ), зростають із кожним днем. У 2024 році науковці університету Ватерлоо (Канада) провели дослідження, яке показало, що серед 260 опитаних лише 61% респондентів здатні відрізнити портретні зображення осіб, згенеровані штучним інтелектом, від реальних фотознімків [14]. Тому вважаємо, що в перспективі, стане можливим розроблення спеціалізованих ШІ-інструментів, які за сформульованими правоохоронцями запитами генеруватимуть реалістичні фотозображення статистів для пред'явлення особи для впізнання за фотознімками.

Відповідно до ч. 7 ст. 223 КПК України, слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше ніж двоє незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, у тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідчування особи. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної С(Р)Д [12].

Традиційно на початковому етапі пред'явлення для впізнання присутнім понятим пропонується на їхній розсуд вибрати послідовність розміщення (наклеювання) роздрукованих фотозображень осіб на аркуші паперу (бланку фототаблиці). Фотознімки нумеруються, а в протоколі слідчої (розшукової) дії зазначається, чиє фотозображення розміщено під тим чи іншим номером. На наш погляд, фотозображення осіб, які будуть пред'являтися для впізнання, може бути продемонстровано понятим на екрані комп'ютера. Після того, як поняті визначають послідовність розміщення фотознімків, вони можуть бути розміщені в електронному бланку фототаблиці й роздруковані, і в такому вигляді пред'явлені для впізнання, або ж пред'явлені для впізнання безпосередньо на екрані монітора комп'ютера.

У випадках, коли поняті до проведення пред'явлення для впізнання не залучаються, а хід процесуальної дії натомість фіксується з використанням відеозйомки, порядок розміщення фотознімків можна визначити за допомогою програми генератора довільних чисел. Указаний процес має бути описаний у протоколі (зокрема із зазначенням використаного програмного забезпечення) і зафіксований за допомогою відеозапису [15, с. 55].

Вагоме значення має належна фіксація ходу й результатів цієї С(Р)Д. У протоколі пред'явлення для впізнання за фотознімками має бути наведений опис усіх осіб, які пред'являлися для впізнання за номерами, присвоєними фотокарткам (від одного до чотирьох), а також зазначено анкетні дані кожної з осіб і процесуальний статус особи, яку було впізнано. Для надання слідчому допомоги в цьому до безпосередньої участі в проведенні С(Р)Д може бути залучений спеціаліст у галузі ідентифікації особи за ознаками зовнішності.

Як показують результати вивчення судово-слідчої практики, досить часто під час проведення пред'явлення для впізнання слідчі неправильно формулюють питання особі, яка впізнає, на кшталт: «Чи знаєте ви когось із зображених на фотознімках осіб?» Як результат, слідчі зазначають у протоколах, а суди беруть до уваги такі формулювання: «Згідно з протоколом пред'явлення особи до впізнання за фотознімками від 02.12.2024, свідок ОСОБА_10 заявив, що впізнав чоловіка під № 2, так як це був саме він, безсумнівно» [16]; «...вина обвинуваченого підтверджується відомостями, які зафіксовані у протоколі пред'явлення особи для впізнання за фотознімками від 07.06.2022, відповідно до якого ... потерпілий ОСОБА_9 впізнав особу на фото під № 1, який відповідно до довідки являється ОСОБА_5» [17]. Як бачимо, у наведених і багатьох інших випадках у протоколі пред'явлення для впізнання відсутня конкретика щодо сукупності ознак, за якими впізнано пред'явлену за фотознімками особу, а також щодо обставин, за яких особа, що впізнає, бачила впізнаного.

На нашу думку, питання особі, яка впізнає, мають бути сформульовані так:

- Чи бачили ви раніше когось із зображених на пред'явлених фотознімках осіб?
- Якщо так, то назвіть номер, під яким розміщений фотознімок упізнаної вами особи.
- Коли, де й за яких обставин ви бачили упізнану вами особу?
- За якими ознаками ви впізнали цю особу?

Формулювання питань особі, яка впізнає, саме в такій редакції та послідовності, дасть змогу отримати від неї й зафіксувати в протоколі С(Р)Д розгорнуті відповіді

щодо дати, часу, місця й обставин, за яких вона бачила особу, яку впізнають, а також з'ясувати конкретні ознаки зовнішності, за сукупністю яких здійснено впізнання.

Перспективним високотехнологічним способом проведення такої С(Р)Д, логічним розвитком і сучасною альтернативою упізнанню за фотознімками видається пред'явлення для впізнання за 3D зображеннями живих осіб [5, с. 202]. Для потреб цієї С(Р)Д попередньо має бути здійснене 3D-сканування обличчя особи, яка підлягає впізнанню, і підібраних слідчим статистів, яке доцільно почати з одного його боку й рухати сканер по колу через підборіддя до іншого [18, с. 256]. Маючи в розпорядженні отримані в такий спосіб 3D-моделі, які точно передають форму, розміри та колір відсканованих елементів зовнішності особи, що пред'являється для впізнання, та осіб, чий 3D-моделі пред'являються разом із нею, слідчий чи залучений до процесу проведення цієї С(Р)Д спеціаліст зможе на екрані комп'ютера повертати зображення на 360° демонструючи так особі, яка впізнає, ознаки зафіксованих на 3D-моделях осіб. Особливості підготовки та проведення впізнання за 3D-моделями детально викладені в спеціальній літературі [5]. Однак на практиці таке впізнання поки що не проводиться передусім через відсутність у розпорядженні представників правоохоронних органів достатньої кількості 3D-сканерів.

Висновки. Підводячи підсумки викладеному, варто зазначити, що пред'явлення для впізнання за фотознімками під час розслідування корисливих злочинів в умовах дії правового режиму воєнного стану є одним із найважливіших процесуальних засобів ідентифікації особи, яка вірогідно вчинила кримінальне правопорушення.

Належна підготовка й проведення такого виду впізнання можливі лише за умови залучення кваліфікованого спеціаліста в галузі судової фотографії та ідентифікації особи за ознаками зовнішності. Особа, яка підлягає впізнанню, а також особи, які мають пред'являтися для впізнання разом із нею, повинні бути сфотографовані окремо на одному й тому ж фоні, з використанням однієї й тієї ж фотокамери, з тієї ж відстані, при тому ж освітленні.

Вагоме значення має правильне формулювання питань особі, яка впізнає.

Перспективним напрямом наукових досліджень убачається подальше вдосконалення криміналістичних рекомендацій щодо підготовки матеріалів і тактики пред'явлення для впізнання живих осіб, трупів і предметів за 3D-зображеннями.

Використані джерела:

1. Криміналістика : підручник : у 2 т. / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. Т. 1. 384 с.
2. Волобуєва О. О. Пред'явлення особи для впізнання в кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.4.3>.
3. Гриненко К. В. Організаційно-тактичні засади пред'явлення особи для впізнання за зовнішніми ознаками. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. Вип. 1. С. 155–159. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.1.32>.
4. Коваленко А. В. Особливості пред'явлення для впізнання під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтєвського (м. Харків, 8 листоп. 2017.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 101–102. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/08_11_2017/pdf/43.pdf.
5. Коваленко А. В. Пред'явлення особи для впізнання за 3d-моделлю її зовнішності. *Криміналістика і судова експертиза*. 2023. Вип. 68. С. 196–204. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.19>.

6. Колесник В. А. Деякі проблемні питання пред'явлення особи та речей для впізнання за чинним КПК України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 1 (26). С. 163–168.
7. Левенець А. Є. Тактика пред'явлення для впізнання особи в режимі відеоконференції. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 190–193. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.32>.
8. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Пред'явлення для впізнання – засіб інформаційного забезпечення розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 46–53.
9. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є., Микитенко О. Б. Підстави та процесуальний порядок пред'явлення для впізнання в кримінальному провадженні. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 2. С. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2023-83-51-55>.
10. Чаплинський К. О. Тактика пред'явлення для впізнання при розслідуванні злочини проти життя, здоров'я, волі та статевої недоторканості особи : навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ, 2007. 94 с.
11. Чаплинська Ю. А. Особливості організаційно-підготовчих заходів до пред'явлення для впізнання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 265–272.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 21.02.2025).
13. Коваленко В. Деякі особливості підготовки до пред'явлення для впізнання за фотографіями під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованими групами або злочинними організаціями. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : збірник матеріалів Міжнар. наук.- практ. конф. з нагоди 100-річчя від дня народження М. С. Романова* (Харків, 17.05.2024). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2024. С. 109–111.
14. Can you tell AI-generated people from real ones? University of Waterloo. URL: <https://uwaterloo.ca/news/media/can-you-tell-ai-generated-people-real-ones> (дата звернення: 21.02.2025).
15. Використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями / В. В. Коваленко, В. С. Бондар, І. М. Вигівський, В. Г. Дрозд, Ю. М. Слухаєнко. Київ : Алерта, 2024. 136 с.
16. Вирок Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 18 лютого 2025 року у справі № 303/788/25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125213636> (дата звернення: 21.02.2025).
17. Вирок Дарницького районного суду м. Києва від 28 листопада 2024 року у справі № 753/7246/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123887528> (дата звернення: 21.02.2025).
18. Коваленко А. В. Криміналістичне (сигналетичне) 3D-сканування зовнішності людини. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 3 (99). С. 253–262. DOI: 10.33766/2524-0323.99.253-262.

References:

1. Volobuiev, A. F., Stepaniuk, R. L., & Maliarova, V. O. (Eds.). (2018). *Kryminalistyka: Pidruchnyk: U 2 t. T. 1* [Criminalistics: Textbook: In 2 vols. Vol. 1]. Kharkiv: Kharkiv National University of Internal Affairs [in Ukrainian].
2. Volobuieva, O. O. (2024). Prediavlennia osoby dlia vpiznannia v kryminalnykh provadzhenniakh pro statevi kryminalni pravoporushennia [Identification parade in criminal proceedings on sexual criminal offenses]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 4 (84), 25–30 [in Ukrainian].
3. Hrynenko, K. V. (2020). Orhanizatsiino-taktychni zasady prediavlennia osoby dlia vpiznannia za zovnishnimy oznakamy [Organizational and tactical principles of identification parade based on external features]. *Pivdennoukrainskyi Pravnychy Chasopys – Southern Ukrainian Law Journal*, 1, 155–159 [in Ukrainian].
4. Kovalenko, A. V. (2017). Osoblyvosti prediavlennia dlia vpiznannia pid chas rozsliduvannia posiahan` na zhyttia ta zdorov`ia zhurnalistiv [Peculiarities of presenting a person for identification during the investigation of encroachments on the life and health of journalists]. *Suchasni tendentsii rozvytku kryminalistyky ta kryminalnoho protsesu: Tezy dopovidei mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii do 100-richchia vid dnia narodzhennia prof. M. V. Saltevshoho* (m. Kharkiv, 8 lystopada 2017 r.) –

Modern Trends in the Development of Criminalistics and Criminal Procedure: Abstracts of the International Scientific and Practical Conference Dedicated to the 100th Anniversary of Professor M. V. Saltevskyi's Birth (Kharkiv, November 8, 2017). 101–102 [in Ukrainian].

5. Kovalenko, A. V. (2023). Prediavlennia osoby dlia vpiznannia za 3D-modellu yii zovnishnosti [Identification parade using a 3D model of a person's appearance]. *Kryminalistyka i Sudova Ekspertyza – Criminalistics and Forensic Examination*, 68, 196–204 [in Ukrainian].

6. Kolesnyk, V. A. (2013). Deiaki problemni pytannia prediavlennia osoby ta rechei dlia vpiznannia za chynnym KPK Ukrainy [Some problematic issues of identification parade of persons and objects under the current Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Visnyk Akademii Advokatury Ukrainy – Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine*, 1 (26), 163–168 [in Ukrainian].

7. Levenets, A. Ye. (2019). Taktyka prediavlennia dlia vpiznannia osoby v rezhymy videokonferentsii [Tactics of identification parade via video conference]. *Pidpryemnytstvo, Hospodarstvo i Pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, 10, 190–193 [in Ukrainian].

8. Lukianchykov, Ye. D., & Lukianchykov, B. Ye. (2015). Prediavlennia dlia vpiznannia – zasib informatsiinoho zabezpechennia rozsliduvannia [Identification parade as a means of information support in investigations]. *Visnyk Kryminalnoho Sudochynstva – Bulletin of Criminal Procedure*, 4, 46–53 [in Ukrainian].

9. Lukianchykov, Ye. D., Lukianchykov, B. Ye., & Mykytenko, O. B. (2024). Pidstavy ta protsesualnyi poriadok prediavlennia dlia vpiznannia v kryminalnomu provadzhenni [Grounds and procedural order of identification parade in criminal proceedings]. *Pravovyi Chasopys Donbasu – Legal Journal of Donbas*, 2, 51–55 [in Ukrainian].

10. Chaplynskyi, K. O. (2007). Taktyka prediavlennia dlia vpiznannia pry rozsliduvanni zlochyniv proty zhyttia, zdorovia, voli ta statevoi nedotorkannosti osoby: Navchalno-praktychyi posibnyk [Tactics of identification parade in the investigation of crimes against life, health, freedom, and sexual inviolability: Educational and practical manual]. Dnipro [in Ukrainian].

11. Chaplynska, Yu. A. (2012). Osoblyvosti orhanizatsiino-pidhotovchykh zakhodiv do prediavlennia dlia vpiznannia [Features of organizational and preparatory measures for the identification parade]. *Naukovyi Visnyk Dnipropetrovskoho Derzhavnogo Universytetu Vnutrishnikh Sprav – Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 1, 265–272 [in Ukrainian].

12. Kryminalnyi Protseualnyi Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 4651-VI of April 13, 2012]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (Accessed: 21.02.2025) [in Ukrainian].

13. Kovalenko, V. (2024). Deiaki osoblyvosti pidhotovky do prediavlennia dlia vpiznannia za fotohrafiiamy pid chas rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen, uchynenykh orhanizovanyimi hrupamy abo zlochyynnymi orhanizatsiiamy [Certain peculiarities of preparation for presenting a person for identification using photographs during the investigation of criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations]. *Aktualni pytannia sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky: Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii z nahody 100-richchia vid dnia narodzhennia M. S. Romanova (Kharkiv, 17 travnia 2024 r.) – Current Issues of Forensic Examination and Criminalistics: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference Dedicated to the 100th Anniversary of M. S. Romanov's Birth (Kharkiv, May 17, 2024).* 109–111. Kharkiv: NNC «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusa» [in Ukrainian].

14. University of Waterloo. (n.d.). Can you tell AI-generated people from real ones? Retrieved from <https://uwaterloo.ca/news/media/can-you-tell-ai-generated-people-real-ones>.

15. Kovalenko, V. V., Bondar, V. S., Vyhivskyi, I. M., Drozd, V. H., & Slukhayenko, Yu. M. (2024). Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen, vchynenykh orhanizovanyimi hrupamy chy zlochyynnymi orhanizatsiiamy [Use of special knowledge during the investigation of criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations]. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].

16. Mukachevo City District Court of Zakarpattia Region. (2025, February 18). Vykonok u spravi № 303/788/25 [Sentence in case No. 303/788/25]. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125213636> [in Ukrainian].

17. Darnytskyi District Court of Kyiv. (2024, November 28). Vykonok u spravi № 753/7246/22 [Sentence in case No. 753/7246/22]. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123887528> [in Ukrainian].

18. Kovalenko, A. V. (2022). Kryminalistychne (syhnaletychne) 3D-skanuvannia zovnishnosti liudyny [Forensic (signalitic) 3D scanning of human appearance]. *Visnyk Luhanskoho Derzhavnoho Universytetu Vnutrishnikh Sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko*, 3 (99), 253–262 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 21.02.2025

Kovalenko V., Candidate of Law, Professor, Senior Researcher at the Scientific and Research Laboratory of Public Safety of Communities of Faculty No 2 of Donetsk State University of Internal Affairs (Kropyvnytskyi, Ukraine)

FEATURES OF PREPARATION AND CONDUCTING IDENTIFICATION USING PHOTOGRAPHS DURING THE INVESTIGATION OF SELF-INTERESTED CRIMES UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW

The article examines the features of preparing and conducting identification using photographs during the investigation of self-interested crimes under the legal regime of martial law. It is noted that identification using photographs is permissible only in cases where there is no need to observe the person to be identified in motion (i.e., based on functional characteristics such as gait, gestures, facial expressions, voice, speech, articulation, and manner of behavior). This necessity should be clarified by the investigator during the questioning of the identifying person. If such a necessity exists, identification may be conducted using video recordings.

The article outlines procedural and forensic (technical) requirements for images (photographs) presented for identification. It is recommended that each selected person (stand-in) be photographed separately against the same background, using the same camera, under the same lighting conditions, and from the same distance as the person to be identified. All photographs should be adjusted to the same scale. A list and sequence of questions to be asked to the identifying person are proposed. This approach ensures the collection and documentation in the protocol of detailed responses regarding the date, time, place, and circumstances under which the identifying person saw the individual being identified, as well as the specific external features on which the identification is based. A promising high-tech method for conducting this investigative (search) action, as a logical development and modern alternative to identification using photographs, is the use of 3D images of live individuals for identification.

It is emphasized that proper preparation and execution of this type of identification are possible only with the involvement of a qualified specialist in forensic photography and identification based on external features.

Key words: self-interested crimes, pre-trial investigation, criminal proceedings, legal regime of martial law, investigative (search) action, identification, investigator, specialist, 3D model.